Mattilsynet

Sortland kommune
Postboks 117
8401 SORTLAND

Deres ref: 2024/2571
Vår ref: 2024/282885
Dato: 22.05.2025

Innspill til høring og offentlig ettersyn av kommuneplanens samfunnsdel 2025-2037

Det vises til deres dokument datert 10.04.2025, saksnr. 24/2571 – Høring og offentlig ettersyn av Sortland kommunes samfunnsdel 2025-2037.

Mattilsynets rolle

Mattilsynet er statlig sektormyndighet for områdene planter, helse og velferd hos fisk og dyr, mat og drikkevann. Som høringsinstans har vi i oppgave å bidra til å ivareta nasjonale og regionale interesser innenfor våre forvaltningsområder.

Mattilsynet har følgende innspill til kommunens samfunnsdel, arealstrategi:

Dere har skissert 5 hovedmål for 2025-2037.
Visjoner og mål (kapittel 3) tar dere med inn i langsiktig arealstrategi i kapittel 4.

I denne arealstrategien finner vi konkrete mål der våre forvaltningsområder spiller en sentral rolle for at de skal kunne nås:
Pkt. 3 *Sortlandssamfunnet er raust, sunt og helsefremmende*
«vi skal fortette boligområder med høy bokvalitet».
Pkt. 4 *Sortlandssamfunnet skal være miljøvennlig og robust*
«vi skal bevare dyrka mark, beskytte kulturlandskap og ivareta naturmangfoldet».
«vi skal sikre flomsikring og overvannshåndtering i nye utbyggingsområder for å beskytte mot økt nedbør og ekstremvær», og

Mattilsynet
Avdeling Salten

Postadresse: Felles postmottak,
Postboks 383
2381 BRUMUNDDAL

Tlf: 22 40 00 00
E-post: postmottak@mattilsynet.no
Org.nr: 985399077

«vi skal tilrettelegge for klimatilpasset infrastruktur som tåler økt nedbør, erosjon og havnivåstigning».
Pkt. 5 *Sortland kommune er handlekraftig og innovativ samfunnsaktør*
«vi skal ta hensyn til beredskap, inkludert klimatilpasning, infrastruktur sivil og militær beredskap og krisehåndtering i all infrastrukturplanlegging».

Vi kan ikke se at dere har nevnt drikkevann eller drikkevannsforsyning i arealstrategien. Mattilsynet har registrert 8 kommunale vannverk og 3 litt større private vannverk i Sortland kommune.
Det er usikkert om dere faktisk har gjort gode vurderinger rundt drikkevannsforsyningen i kommunen, og vurdert om vannverkene er i stand til å levere nok drikkevann og trygt drikkevann til nye byggefelt/utbyggingsområder, eller om dere må iverksettes større/nye drikkevannstiltak først.

Kommunen må ha følgende målsetninger i KPS

Trygt og nok drikkevann
· KPS bør inneholde en arealstrategi for arealbruken i kommunen, som også er førende for arbeidet med drikkevannshensynet i kommuneplanens arealdel (KPA). Arbeidet med arealstrategi bør derfor prioriteres.
· Kommunen må sette seg mål for å sikre trygt drikkevann til alle i tråd med drikkevannsforskriften, nasjonale mål for vann og helse og nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging. Det er viktig å beskytte nåværende og fremtidige drikkevannskilder, mot forurensing.
· Kommunen skal ha tilstrekkelig med vann til alle samfunnets behov, herunder næringsutvikling, nye boligområder, fritidsbebyggelse, slokkevann og så videre.
· Drikkevann er kritisk infrastruktur. Behovet for forbedring og utvidelse av drikkevannsforsyningen og avløpssystemet bør derfor omtales i kommuneplanens samfunnsdel. For eksempel distribusjonssystemet for drikkevann skal fornyes, ikke forfalle.

Samfunnssikkerhet og beredskap
· Forebygge klimaendringenes påvirkninger på vann og avløp, inklusive infrastruktur.
· Kommunens overordnede risiko og sårbarhetsanalyser (ROS) skal ivareta sikkerheten i drikkevannsforsyningen. Særlig med hensyn til endret sikkerhetsbilde internasjonalt.

· For å sikre god leveringssikkerhet må det etableres løsninger for alternativ drikkevannsforsyning om ordinær vannforsyning svikter.

Spredt bebyggelse /fritidsbebyggelse

· Sikre trygt drikkevann ved fortetting av spredt bebyggelse og fritidsbebyggelse.
· Prioritere å fortette i eksisterende områder der det allerede er etablert god infrastruktur for vann og avløp.
· Ved vedlikehold og utvidelse av ledningsnett må kommunen sette seg mål om å knytte flere på fellesanlegg.

Planter, fiskevelferd og dyrevelferd

· Kommunen må sørge for å unngå spredning av planteskadegjørere. Dette er vesentlig for å ha en bærekraftig landbruksproduksjon.
· Sikre fiskehelse og fiskevelferd gjennom arealstrategien.
· I områder der det er relevant, bør akvakultur inkluderes som en del av arealstrategien for å sikre en helhetlig tilnærming til kystsoneforvaltning.
· Forvalte naturområder på en slik måte at det ivaretar dyrevelferden og dyrehelsen.

Hvorfor er disse målsetningene viktige?

Det er mange hensyn å ta i arealstrategien. For eksempler kan hensynssoner for drikkevann, beitenæring, turisme og kraftproduksjon kreve store arealer, og vi registrerer at det kan bli interessekonflikter.

Drikkevann

Beskyttelse av drikkevannskilder og vanntilsigsområder (nedslagsfelt)

Kommunens innbyggere må alltid sikres tilfredsstillende drikkevannsforsyning. Utbygging i områder rundt drikkevannskilder kan få svært uheldige konsekvenser.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027 er tydelig på følgende i kapittel 6.4:
«Sikring av drikkevannskilder og areal til infrastruktur for vannforsyning og avløp, er en viktig del av kommunale planer. Vannforekomster som benyttes til vannforsyning må beskyttes mot forurensning med hensynssoner med tilhørende planbestemmelser. Dette kan også bidra til å redusere behovet for rensing ved produksjon av drikkevann».

Drikkevann og kommuneutvikling

Samfunnssikkerheten er avhengig av tilfredsstillende drikkevannsforsyning. Her vil vi også vise til de Nasjonale forventninger som nevnt over «Kommunene har ansvar for å sikre husholdningene og næringslivet tilgang på tilstrekkelige mengder helsemessig trygt drikkevann. Dette er en forutsetning for god helse og et velfungerende samfunn».

Mulig forurensende virksomhet

Arealer for etablering av for eksempel vindkraft, solkraft, batterifabrikker, CO2-anlegg, forbrenningsanlegg/gjenvinningsanlegg og annen forurensende aktivitet må ikke komme i konflikt med arealer som er avsatt til beskyttelse av nedslagsfelt og vanntilsigsområder til disse.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Tilgang til rent og tilstrekkelige mengder drikkevann er en del av samfunnssikkerheten. Leveringssikkerhet for nok og trygt drikkevann til enhver tid, vil være en avgjørende forutsetning for folkehelsen, samfunnssikkerheten og framtidsrettet utvikling for innbyggere og næringsliv. Etablerte løsninger for alternativ drikkevannsforsyning ved svikt i ordinær vannforsyning er et sentralt element i det å sikre god leveringssikkerhet.

Beredskapsplan / helhetlig ROS/ klima

Kommunens overordnede risiko og sårbarhetsanalyser skal ivareta sikkerheten i drikkevannsforsyningen jf. nasjonale mål for vann og helse nr. 11 I ROS må man også ta høyde for klimaendringer, jf. Klimapåslag - Norsk klimaservicesenter. Forurensning av drikkevann og bortfall av vann medfører risiko for liv og helse, og kan få store konsekvenser for samfunnet. Klimaendringer er en av de største truslene mot å kunne levere trygt drikkevann fremover. Grunnvannskilder kan også bli påvirket. Med et klima i endring er det også økt fare for alvorlige hendelser, som alvorlig forurensing og smitte via drikkevann eller bortfall av drikkevann i et større område.

Plan for vannforsyning (Hovedplan vann)

Planer for vann, avløp og overvann gir et strategisk grunnlag for å sikre vannforsyning og utvikling i et langsiktig perspektiv. Ved å basere samfunnsdelen på hovedplan vann kan dere sikre en helhetlig tilnærming som ivaretar nåværende og fremtidige behov, legger føringer for arealbruk, investeringer og utvikling.

Plantehelse, fiskehelse og fiskevelferd

Plantehelse

Plantehelse er en viktig del av landbruket og matproduksjonen. Det er viktig å forebygge spredning av planteskadegjørere, særlig med tanke på å ta vare på dyrka mark og norsk matproduksjon. Planteskadegjørere kan påvirke landbruksproduksjonen og naturmangfoldet negativt.

Fiskehelse og fiskevelferd

I områder der det er relevant, bør akvakultur inkluderes som en del av arealstrategien for å sikre en helhetlig tilnærming til kystsoneforvaltning. Det er viktig å forebygge smitteoverføring, både kjent og ukjent, mellom vassdrag, langs kysten og i tilknytning til akvakulturanlegg. Dette inkluderer hensynet til fiskehelse og fiskevelferd hos oppdrettsdyr, samt beskyttelse av villfiskbestander.

En god områdestruktur er avgjørende for å oppnå høy biosikkerhet, et solid forebyggende helsearbeid og god beredskap. Dette bidrar også til å fremme bærekraft innen akvakulturnæringen.

Arealstrategi dyrevelferd

Ved planlegging av nye utbyggingsområder eller endringer i arealbruk, er det viktig å vurdere hvordan dette kan påvirke naturlige leveområder for fugler og vilt. Nedbygging av viktige områder for dyr kan føre til stress og dårligere levekår for dyrene. Ivaretakelse av naturområder som viktige habitat, beiteområder og trekkveier kan bidra til bedre dyrevelferd.

Kantvegetasjon langs vassdrag

Forvaltning av kantvegetasjon er viktig for å bevare drikkevannskilder og har også positiv betydning for fisk og dyr.

Kopi: Statsforvalteren

Med hilsen
Mattilsynet, tilsynet

Heidi Holmstrøm

Vedlegg

RELEVANT REGELVERK, NASJONALE MÅL OG FORVENTNINGER

Kommunen skal i samsvar med folkehelseloven kapittel 2 ta drikkevannshensyn når den utarbeider arealdelen av kommuneplanen og reguleringsplaner, samt når den gir tillatelser etter relevant regelverk, jf. § 26 i drikkevannsforskriften.

Nasjonale mål

- I 2024 ble nye nasjonale mål for vann og helse vedtatt av regjeringen, sammen med en ny gjennomføringsplan. Protokollen har konkrete mål som skal ivaretas spesielt for å sikre vannforsyninger gjennom tiltak i planer. Herunder er mål om at alle skal ha tilgang til drikkevann, og da fortrinnsvis fra et vannforsyningssystem. I Norge er det mange tusen privateide enkeltvannforsyninger og små vannforsyningssystemer som forsyner husstander og fritidseiendommer. Driften og kunnskapen om drikkevann varierer sterkt, og de færreste enkeltvannforsyningene har vannbehandling, noe som kan utfordre tilgangen til trygt og nok drikkevann.

I plan- og beredskapssammenheng vil vi spesielt trekke frem følgende nasjonale mål på drikkevannsområdet:

- Alle vannforekomster med uttak av drikkevann skal være beskyttet mot forurensing, se nr. 4.
- Kommunal samfunnsplanlegging skal sikre innbyggerne trygt drikkevann og drikkevannshensyn skal ivaretas i arealplanleggingen, se nr. 5.
- Kommunen skal ha helhetlige planer og tiltak som ser vann, avløp og arealbruk i sammenheng, se nr.6.
- Kommunens overordnede risiko og sårbarhetsanalyser skal ivareta sikkerheten i drikkevannsforsyningen, se nr. 11.
- Kommunens beredskapsplanverk skal sikre alternativ drikkevannsforsyning for alle, om nødvendig gjennom samarbeid, se nr. 12.

Dere finner målene her: Nasjonale mål for vann og helse med gjennomføringsplan (regjeringen.no) (basert på FNs bærekraftmål, særlig nr. 6 med delmål, for å sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til trygt drikkevann)

Nasjonale forventninger

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023 -2027- punkt 6.4 omhandler rent og trygt drikkevann. Her kommer det frem at: «Kommunene har ansvar for å sikre husholdningene og næringslivet tilgang på tilstrekkelige mengder helsemessig trygt drikkevann. Dette er en forutsetning for god helse og et velfungerende samfunn. Sikring av drikkevannskilder og areal til infrastruktur for vannforsyning og avløp, er derfor en viktig del av kommunale planer. Vannforekomster som benyttes til vannforsyning må beskyttes mot forurensning med hensynssoner med tilhørende planbestemmelser. Dette kan også bidra til å redusere behovet for rensing ved produksjon av drikkevann.»

Det står også at kommunen skal ta drikkevannsforsyningene med i vurdering av samfunnstrygghet i samfunnsdelen og arealdelen i kommuneplanen. Forventningene finner dere her: Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027 - regjeringen.no.

Av de nasjonale forventningene vil vi spesielt kommentere følgende forventningspunkt for sektorområdene til Mattilsynet:

Plantehelse

- ·Forventningspunkt 44. «Helhetlig masseforvaltning avklares i regionale og kommunale planer. Planer for større bygge- og anleggsarbeider avklarer hvordan overskuddsmasser skal disponeres og hvordan nødvendig areal til håndteringen skal sikres. Muligheten for ombruk og materialgjenvinning vurderes, og massebalanse bør tilstrebes.»

Drikkevann

- Forventningspunkt 61. «Samfunns- og arealplanleggingen samordnes med planlegging av vannforsyning og avløp, herunder overvannshåndtering og vurdering av naturbaserte løsninger.»
- Forventningspunkt 71. «Kommunens drikkevannsforsyning skal inngå i vurderingen av samfunnssikkerhet i kommuneplanens samfunnsdel og arealdel. Drikkevannskilder tas hensyn til og sikres i planlegging, blant annet for å redusere behovet for vannrensing».